

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Кафедра іноземних мов

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА

Методичні рекомендації до практичних занять

Освітній рівень – другий освітньо-науковий
Ступінь вищої освіти – Магістр
Галузь знань – 02 Культура і мистецтво
Спеціальність – 025 Музичне мистецтво

Харків – 2022

Методичні рекомендації до практичних занять із навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» для здобувачів другого, освітньо-наукового рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 025 Музичне мистецтво 12 с.

Укладач: кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, Гавриш Ірина Петрівна.

Рецензенти:

Чушкова О.В. канд. філол. наук, доцент кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук Української інженерно-педагогічної академії.

Веретюк Т.В. канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського

Методичні рекомендації до практичних занять затверджено на засіданні науково-методичної ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (Протокол від 29 грудня 2022 року №5)

© І. П. Гавриш, 2022

© Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, 2022

1. Анотація навчальної дисципліни

Методичні рекомендації до практичних занять з української мови як іноземної складено відповідно до освітньо-наукової програми підготовки магістрів.

Метою вивчення української мови як іноземної є: розвинути здатність практичного користування мовленнєвими вміннями на рівні всіх видів мовленнєвої діяльності для отримання та поглиблення знань у навчально-професійній та соціокультурній сферах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- основні фонетичні й інтонаційні норми української вимови на рівні, що забезпечує розв'язання комунікативних завдань у різних сферах спілкування;
- термінологію за обраним фахом;
- особливості функціонування частин мови в різностильових текстах;
- характерні типи словотворчих моделей іменників, прикметників, дієслів, дієприслівників, дієприкметників, прислівників;
- синтаксичні норми української літературної мови;
- функціональні стилі української літературної мови.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:

аудіювання:

- сприймати на слух зміст закінченого за змістом аудіотексту;
- розуміти основний тематичний зміст та семантику окремих фрагментів висловлювання, а також найбільш функціонально значущу смислову інформацію, що відображає наміри мовця;
- розуміти основну мету й мотиви мовця, характер його ставлення до предмета мовлення й реципієнта;

читання:

- сприймати фактичну інформацію тексту, виділяти основну й другорядну інформацію, розуміти експліцитно виражене ставлення автора;
- сприймати зміст тексту в цілому, визначати тему й ідею, а також розуміти логічну схему розгортання тексту;

- при читанні тексту стежити за ходом подій, викладених у ньому, кваліфікувати спосіб повідомлення, визначати причетність автора до події, висловлювати ставлення до події;

письмо:

- відтворювати письмовий і аудіотекст, демонструючи вміння виділяти основну інформацію, здійснювати компресію шляхом відкидання другорядної інформації;

- створювати письмовий текст, що стосується навчально-професійної, соціокультурної сфери спілкування;

- здійснювати дистанційне письмове спілкування, вести записи побаченого чи прочитаного з елементами кількісної і якісної характеристики, оцінки, із використанням типізованих композиційних компонентів (вступ, розгортання теми, висновки).

говоріння:

- досягати визначених цілей комунікації в різних сферах спілкування з урахуванням соціальних і поведінкових ролей у діалогічній і монологічній формі мовлення;

- організувати мовлення у формі діалогу, бути ініціатором діалогу-розпитування, використовуючи розвинену тактику мовленнєвого спілкування (починати й закінчувати розмову в ситуаціях різного ступеня складності, вербально виражати комунікативне завдання, уточнювати деталі повідомлення);

- продукувати монологічні висловлювання за обраним фахом, що містять: опис конкретних й абстрактних об'єктів; розповідь про актуальні для мовців події в усіх видо-часових планах; роздуми на актуальні для мовця теми, що містять висловлення думки, аргументацію з елементами оцінки, висновки;

- досягати мети комунікації в ситуації бесіди, у якій ініціатором виступає співрозмовник і де необхідне вміння реалізовувати тактику мовленнєвої поведінки, характерну для непередбаченого спілкування в межах вільної бесіди.

2. Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів денної форми навчання

Опанування матеріалу навчальної дисципліни передбачає практичних занять та самостійної роботи в обсязі, що визначений у робочому навчальному плані. Обсяг практичних занять для здобувачів денної форми навчання складає 64 години.

Тема 1. Удосконалення комунікативних навичок з урахуванням морфологічних норм української мови, зокрема творення та вживання іменників та прикметників.

Кількість годин: 8 годин.

Мета: удосконалити комунікативні навички здобувачів вищої освіти, поглибивши знання щодо творення та вживання іменників та прикметників.

Зміст практичного заняття: Лексико-граматичні розряди іменників (власні / загальні назви, абстрактні / конкретні, збірні / одиничні, матеріально-речовинні іменники, назви істот / неістот). Категорії роду, числа й відмінка. Формотворення, значення і вживання відмінків. Якісні й відносні прикметники. Категорії недостатнього вияву ознаки, надмірної інтенсивності ознаки, суб'єктивної оцінки якості, присвійності, протилежності. Група коротких предикативних прикметників, особливості їхнього вживання. Ступені порівняння прикметників. Відмінкова система прикметників.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на лексико-граматичні розряди іменників, значення роду іменників, числові та відмінкові форми іменників та їх уживання, а також на творення і вживання форм прикметників та їх поєднання з іменниками.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти вживають іменники та прикметники з урахуванням їх граматичних категорій відповідно до чинних граматичних норм.

Тема 2. Поглиблення знань щодо вживання числівників та займенників у текстах за обраним фахом.

Кількість годин: 8 годин.

Мета: удосконалити комунікативні навички здобувачів вищої освіти, поглибивши знання щодо творення та вживання форм числівників і займенників у текстах за фахом.

Зміст практичного заняття: Значення, словозміна і вживання особових, питально-відносних, заперечних займенників. Особливості вживання і семантична диференціація займенників *кожний, будь-який, усякий, сам (самий), такий*. Вживання і семантична диференціація неозначених займенників. Семантичні особливості зворотних займенників. Словозміна займенників. Вживання заперечних і неозначених займенників із прийменниками. Кількісні й порядкові числівники. Семантичні розряди кількісних числівників. Відмінювання кількісних числівників. Узгодження числівників з іменниками. Модульна контрольна робота 1.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на розряди займенників, творення відмінкових форм займенників та їх уживання, а також на творення і вживання форм числівників та їх поєднання з іменниками.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти використовують займенники в текстах за фахом, ознайомлені із творенням відмінкових форм числівників та їх уживанням відповідно до чинних граматичних норм.

Тема 3. Удосконалення комунікативних навичок та поглиблення знань щодо творення та вживання дієслів у текстах за обраним фахом.

Кількість годин: 8 годин.

Мета: удосконалити комунікативні навички здобувачів вищої освіти, поглибивши знання щодо творення та вживання дієслів у текстах за фахом.

Зміст практичного заняття: Інфінітив й особові форми дієслова. Вид дієслова: доконаний і недоконаний. Одновидові і двовидові дієслова. Уживання видових форм у наказовому, дійсному, умовному способах. Дієслівне керування. Перехідні й неперехідні дієслова. Дієслова на *-ся*. Безособові дієслова. Дієслова стану. Активні й пасивні дієприкметники. Дієприкметниковий зворот. Часова співвіднесеність дієприслівників.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на вживання форм дієслова з урахуванням дієслівних категорій, ознайомитись із особливостями творення та вживання дієприкметників та дієприслівників.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти ознайомлені із дієслівними формами та особливостями їх уживання у текстах за обраним фахом відповідно до чинних граматичних норм.

Тема 4. Семантичні розряди прислівників: особливості вживання в текстах за обраним фахом.

Кількість годин: 4 години.

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти про прислівники, зокрема семантичні розряди прислівників та особливості вживання прислівників у текстах за фахом.

Зміст практичного заняття: Семантичні розряди прислівників: означальні, способу дії, міри і ступеня; обставинні: місця, часу, причини, мети, модальні. Займенникові прислівники: питально-відносні, заперечні, неозначені. Ступені порівняння означальних прислівників. Усічені форми та сфери їх уживання.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на вживання означальних та обставинних прислівників, особливості творення та вживання форм ступенів порівняння прислівників.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти ознайомлені із прислівниками та уживають їх відповідно до чинних граматичних норм.

Тема 5. Службові частини мови, уживання прийменникових конструкцій.

Кількість годин: 4 години.

Мета: удосконалити комунікативні навички здобувачів вищої освіти щодо вживання сполучників, прийменників та часток.

Зміст практичного заняття: Прийменник, сполучник, частка. Вигук Семантичні типи прийменників: просторові, темпоральні, логічні. Багатозначність прийменників. Сурядні сполучники: єднальні, протиставні, зіставний (*a*), розділові, градаційні, приєднувальні. Підрядні сполучники: причинові, наслідковий, часові, умовні, мети, допустові, порівняльні. Синонімія та омонімія сполучників. Формотворчі частки. Комунікативні функції часток: констатація заперечення, питання, спонукання, бажання, виділення. Вигуки: суб'єктивна позитивна та негативна оцінка; волевиявлення; звуконаслідувальні слова. Модульна контрольна робота 2.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на багатозначність прийменників, уживання сполучників сурядності та підрядності, використання словотворчих, формотворчих та модальних часток.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти мають навички вживання прийменників, сполучників та часток відповідно до граматичних норм.

Тема 6. Синтаксичні норми української літературної мови: просте речення. Двоскладні та односкладні речення.

Кількість годин: 8 годин.

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти щодо синтаксичних норм української літературної мови, зокрема щодо простого речення.

Зміст практичного заняття: Речення за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. Двоскладні речення із граматичним суб'єктом та предикатом, без граматичного суб'єкта. Односкладні речення: називні, означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові. Суб'єкт і предикат у реченні. Способи вираження граматичного суб'єкта. Способи вираження логічного суб'єкта. Правила узгодження граматичного суб'єкта і предиката: граматичне узгодження, смислове узгодження, умовно-граматичне узгодження, асоціативно-граматичне узгодження.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на види речень за метою висловлювання, за будовою, розглянути способи вираження суб'єкта та предиката в простому реченні, а також ознайомитись із видами односкладних речень.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти мають навички побудови та вживання простих речень з урахуванням мети висловлювання, а також розрізняють двоскладні та односкладні речення.

Тема 7. Способи вираження логіко-смислових відношень у реченні.

Кількість годин: 4 години.

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти щодо логіко-смислових відношень у реченні.

Зміст практичного заняття: Об'єктивні відношення, атрибутивні (означальні) відношення, обставинні відношення.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на атрибутивні (означальні та обставинно-означальні) та обставинні (способу дії, міри та ступеня, просторові, часові, причинкові, мети, умовні) відношення в реченні.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти мають навички побудови та вживання простих речень з урахуванням способів вираження логіко-сміслових відношень у реченні.

Тема 8. Способи вираження модальних відношень у реченні.

Кількість годин: 4 години.

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти щодо способів вираження модальних відношень у реченні.

Зміст практичного заняття: Конструкції зі значенням необхідності, бажаності, можливості, імовірності. Порядок слів у реченні. Модульна контрольна робота 3.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на конструкції зі значенням необхідності, бажаності, можливості, імовірності, розглянути особливості побудови речень із прямим та зворотним порядком слів у реченні.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти мають навички побудови та вживання простих речень з урахуванням способів вираження модальних відношень у реченні, мають навички побудови та вживання речень з прямим та зворотним порядком слів у реченні.

Тема 9. Синтаксичні норми української літературної мови: складне речення.

Кількість годин: 8 годин.

Мета: поглибити знання здобувачів вищої освіти щодо складних речень (складносурядних, складнопідрядних та безсполучникових).

Зміст практичного заняття: Складносурядне речення. Складнопідрядне речення. Безсполучникове речення. Засоби досягнення структурно-композиційної цілісності складного речення.

Під час опрацювання теми необхідно звернути увагу на способи поєднання частин складного речення, уміти вживати складні речення з

урахуванням пунктуаційних норм. Варто зосередити увагу на видах підрядних речень та їх уживанні в текстах за фахом.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти мають навички побудови та вживання складних речень відповідно до граматичних та пунктуаційних норм української літературної мови.

Тема 10. Удосконалення комунікативних навичок та поглиблення знань щодо системи стилів сучасної української мови.

Кількість годин: 8 годин.

Мета: поглибити та систематизувати знання здобувачів вищої освіти про стилі сучасної української мови.

Зміст практичного заняття: Стилі сучасної української мови, їх особливості, функції та сфери застосування. Загальна характеристика мовностилістичних особливостей наукового, художнього та публіцистичного стилів. Модульна контрольна робота 4.

Під час опрацювання теми варто розглянути загальні та мовні особливості наукового стилю, звернути увагу на власне науковий, науково-навчальний та науково-популярний підстили, звернути увагу на образність як основну ознаку художнього стилю, схарактеризувати подання інформації в публіцистичному стилі.

Очікувані результати: здобувачі вищої освіти мають навички роботи з текстами у науковому, художньому та публіцистичному стилях.

3. Рекомендовані джерела

1. Антонів О.В. Українська мова для іноземців: модульний курс [рівень В1-В2]: навч. Посібник. Київ : ІНКОС, 2012. 268 с.

2. Ключ до України: міста і люди : підручник з української мови як іноземної (рівні В2 – С1) / Ірина Ключковська, Оксана Горда, Оксана Трумко, Наталія Мартинишин, Галина Темник. Львів : Колір ПРО, 2020. Ч.1. 200 с.

3. Ключ до України: міста і люди : підручник з української мови як іноземної (рівні В2 – С1) / Ірина Ключковська, Оксана Горда, Оксана Трумко, Наталія Мартинишин, Галина Темник. Львів : Колір ПРО, 2020. Ч.2. 296 с.

4. Українська мова для іноземних студентів: Навч. посіб. / Лисенко Н.О., Кривко Р.М. та інші. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. 240 с.

5. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: Навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
6. Назаревич Л. Т.. Українська мова для іноземців. Практикум. Рівень В1 – В2. Тернопіль : Паляниця В. А., 2017. 210 с.
7. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. // Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.
9. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: Посібник / За заг. ред. О. Сербенської. 2-ге вид. доповн. і перероб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 258 с.
10. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. Т.В.Ковальова. Харків : Фоліо, 2005. 768 с.
11. Вінницька В. М. Українська мова. Практичний курс граматики для студентів-іноземців. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. 272 с.
12. Гавриш І. П. Орфоепічний практикум з української мови як іноземної. Харків : ХНУМ імені І.П. Котляревського, 2019. 39 с.
13. Пономарів О.Д. Українське слово для всіх і кожного. Київ : Либідь, 2017. 360 с.
14. Синчак О. Яблуко. Я буду любити українську культуру : підруч. з укр. мови як інозем. : вищ. рівень. Львів : Вид-во УКУ, 2015. 359 с.
15. Словник музичних термінів / Уклад. Василь Тимків, Олена Подручна. Київ : Видавець Карпенко В.М., 2017. 312 с.
16. Словник-довідник з культури української мови / Гринчишин Д. Г., Капелюшний А.О., Сербенська О.А. та ін. Київ : Знання, 2006. 367 с.
17. Українська мова як іноземна. Стандартизовані вимоги. Рівні володіння українською мовою як іноземною А1 – С2. Київ «ІНКОС». 2020. 186 с.
18. Українсько-китайський вокальний словник / А. Д. Чолакова, І. П. Гавриш, Хуан Лей, Ван Юцзе. Харків : ХНУМ імені І. П. Котляревського, 2021. 27 с.

4. Рекомендовані інтернет-ресурси

1. Словник сучасної української мови. – URL: http://ukrlit.org/slovnuk/slovnuk_ukrainskoi_movu_v_11_tomakh
2. Український правопис. – URL: <http://www.mon.gov.ua>
3. Крок до України. – URL : <http://krok.miok.lviv.ua/uk/>
4. Орфографічний словник української мови. – URL : <http://www.slovnuk.ua/>